

Щодо відшкодування вартості навчання у разі невиконання випускником вищого навчального закладу, підготовка якого здійснювалась за державним замовленням, обов'язку щодо відпрацювання за місцем призначення протягом трьох років

До редакції журналу звернувся представник Х. медичного університету (далі – Університет). У своєму зверненні він просив редакцію журналу пояснити, яких заходів доцільно вжити адміністрації Університету в разі невиконання випускником цього вищого навчального закладу, який навчався за державним замовленням та уклав з Університетом відповідну угоду, умови про обов'язкове відпрацювання за місцем призначення упродовж трьох років.

Відповідно до положень ст. 52 Закону України «Про освіту», випускники вищих навчальних закладів, які здобули освіту за кошти державного або місцевого бюджетів, направляються на роботу і зобов'язані відпрацювати за направленням і в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У п. 14 Порядку працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалася за державним замовленням, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.1996 р. № 992, передбачено, що у разі неприбуття молодого фахівця за направленням або відмови без поважної причини приступити до роботи за призначенням, звільнення його з ініціативи адміністрації за порушення трудової дисципліни, звільнення за власним бажанням протягом трьох років випускник зобов'язаний відшкодувати у встановленому порядку до державного бюджету вартість навчання та компенсувати замовникові всі витрати.

На сьогодні процедура відшкодування випускником, який навчався у вищому навчальному закладі за державним замовленням і не виконав окресленого вище обов'язку щодо відпрацювання за місцем призначення, детально законодавством не регламентована. Відтак, при вирішенні цих спірних відносин доцільно послуговуватися нормами чинного законодавства та обирати алгоритми дій, які уможливляють досягнення кінцевої мети – відшкодування випускником вартості навчання у разі невиконання чи неналежного виконання останнім покладених на нього угодою обов'язків.

Насамперед адміністрація Університету повинна звернутись до випускника з претензією добровільно відшкодувати до державного бюджету вартість навчання і компенсувати замовникові всі витрати. У претензії необхідно відобразити такі обставини:

- факт невиконання випускником покладеного на нього обов'язку щодо відпрацювання за місцем призначення не менше трьох років;
- обов'язок випускника відшкодувати до державного бюджету вартість навчання та компенсувати замовникові всі витрати у разі невиконання покладеного на нього обов'язку щодо відпрацювання за місцем призначення не менше трьох років;

- претензію щодо добровільного відшкодування відповідних коштів;
- сформулювати прохання повідомити в розумний строк, але не пізніше місяця, навчальний заклад про своє рішення щодо добровільного відшкодування або про відмову;

- доцільно також у претензії зробити застереження: якщо протягом місяця з моменту одержання претензії від випускника не надійде відповіді – згоди чи відмови від добровільного відшкодування, Університет звернеться до органів прокуратури задля вирішення питання про відшкодування коштів у судовому порядку. Претензійний порядок вирішення питання щодо добровільного відшкодування випускником вартості навчання дозволить уникнути процедури вирішення цього спору в судовому порядку, яка зазвичай потребує значних витрат часу.

Якщо випускник не відшкодує добровільно відповідні кошти та витрати або не повідомить Університет про намір відшкодувати чи не відшкодувати відповідні кошти в обумовлений у претензії строк, Університет повинен звернутись із відповідною заявою до прокуратури. У заяві необхідно вказати таке:

- факт порушення випускником свого обов'язку щодо відпрацювання за місцем призначення упродовж трьох років, відповідно до укладеної угоди;

- факт звернення Університету до випускника з претензією щодо добровільного відшкодування відповідних коштів;

- факт відмови від відшкодування або відсутність будь-якого реагування зі боку випускника на претензію навчального закладу щодо добровільного відшкодування.

Відповідно до ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру», *підставою представництва в суді інтересів держави є наявність порушень або загрози порушень інтересів держави. За наявності цієї підстави з метою представництва громадянина або держави прокурор має право в порядку, передбаченому процесуальним законом, звертатися до суду з позовами (заявами, поданнями), вступати у справу, порушену за позовами (заявами, поданнями) інших осіб, на будь-якому етапі розгляду, ініціювати перегляд судових рішень, у тому числі у справі, порушеній за позовом (заявою, поданням) іншої особи, брати участь у розгляді справ. Обираючи форму представництва, прокурор визначає, в чому полягає порушення або загроза порушення інтересів держави чи громадянина, обґрунтовує необхідність їх захисту.*

За результатами розгляду заяви органи прокуратури повинні прийняти відповідне рішення щодо звернення до суду з позовом до випускника про відшкодування коштів за навчання в інтересах держави, в особі Міністерства охорони здоров'я України та в особі Університету.

Описана позиція знайшла відображення і в судовій практиці такої категорії справ. Так, рішенням Ялтинського міського суду Автономної Республіки Крим від 24.05.2012 р. у справі за позовом прокурора м. Ялта в інтересах держави в особі Міністерства охорони здоров'я АР Крим, Кримського республіканського вищого навчального закладу «Ялтинський медичний коледж» до ОСОБА_1, третя особа – Рада міністрів АР Крим *про відшкодування витрат на навчання*, суд позов задовольнив і стягнув з ОСОБА_1 на користь Міністерства охорони

здоров'я витрати на навчання в сумі 22660 грн 56 коп. Аналогічну позицію зайняв і Октябрський районний суд м. Полтава, який у своєму рішенні від 21.05.2012 р. задовольнив позов прокурора Октябрського району м. Полтава в інтересах держави в особі Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка до Особа_1 про стягнення заборгованості та стягнув з Особа_1 на користь Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка вартість навчання у сумі 11527,50 грн.

Консультацію підготував Дмитро Клапатий, юрист юридичної фірми «MedLex», член ВГО «Фундація медичного права та біоетики України», юрист-практикант Міжнародного фонду «Відродження» (м. Київ, Україна) і Фонду відкритого суспільства (м. Нью-Йорк, США)